26ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7156 — 23 ՅՈՒԼԻՍ 1909 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 5 Août 1909 — 26me année — N. 7156

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՕԼՍՈՅ, ԳԱԼԱԹԻՈ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. Պոլսոյ համար տարեկան 80 Ղ.
» » վեցամսեայ 45 »
Դաւառներու համար տարեկան 100 »
» » վեցամսեայ 60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան 35 Ֆր.
» » վեցամսեայ 20 »
Թղթատարի ծոխքը մեր վրայ

10 ԴԱՐՍ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی قزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه خانه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Consple, Galata

ՎԱՐԱԳՈՅՐԻՆ ԵՏԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Եգիպտոսի «էլ-Մոգաթթամ» արաբերէն թերթին ճերկայ յուլիս 10ի թիւին մէջ Սաիտ Արտան ճեանաւոր յօդուած մը հրատարակած է, որուն աւասիկ բարգմանութիւնը.

Առաջին և վերջին ջարդերուն հրամայողը Ապտիլ Համիտն է։ Բռնապետութեան շրջանին մէջ Մապէյնի ճիւաղային նենգութիւններէն նմոյշ մը։ Այն օրերուն, ուր Հայերը անիրաւութեամբ և թշնամութեամբ խոշտանգուեցան, տեսակ տեսակ նուաստութիւններու ենթարկուեցան, այս տողերը գրողը Դասթէմունի կը գրտնուէր, և լսեց ինչ որ մարդուս ականջը չէր լսած։ Սինոպի միւթէսարրիֆը և Ինէպոլիի ու Էրէյլիի երկու գայմագամները Դասթէմունի հեռագիրներ ղրկելով կը հարցնեն թէ ջուրերը ամէն օր հարիւրաւոր դիակներ եղերք կը նետեն, և քրիստոնեաները կը պահանջեն որ իրենց յանձնուին անոնք, որպէս զի իրենց գերեզմանատունները թաղեն, քանի որ, ըստ իրենց, ասոնք Անատոլուի խողխողուած Հայերուն դիակներն են. ուստի պէ՞տք է յանձնել թէ ոչ։

Կուսակալը, Խալիլ Խալիտ պէյ, Եպարքոսութենէն այդ մասին արտօնութիւն խնդրեց հեռագրով։ Պատասխանուեցաւ թէ «այդ դիակները զորս ծովը դուրս կը նետէ, Ռուսաստանէն Իսլամներու դիակներն են որ Ռուսաց ձեռքով պատառուած են. ուստի պէտք է որ էվգաֆի տնօրէնները պատշաճօրէն զանոնք պատանեն և իրենց յատուկ գերեզմանատունը թաղեն»։ Կուսակալը զարմացմամբ պատասխանեց. «Երբեք հաւանական չէ որ այնքան հեռաւոր ճամբաներէն ջուրերը այդ դիակները Ռուսաստանէն քշեն բերեն մինչեւ հոս, քանի որ չենք կրնար համոզուիլ թէ Սեւ ծովի մէջ ձուկ մնացած չէ, որովհետեւ մեծամասնութիւնը անեղծ է և վնասուած չէ. մանաւանդ որ չունին միւսիւլմանի յատուկ եղած թլփատութիւնը, որ իսլամներու և քրիստոնեայ դիակներուն մէջ որոշիչ նշանն է. հետեւաբար մեր շրջակայ քաղաքներու քրիստոնեայ բնակիչներուն դիակներն են ասոնք»։ Ուստի քրիստոնեաներու յանձնուեցան դիակները՝ զորս իրենց գերեզմանատունները թաղեցին, հոտած, որդնոտած վիճակի մէջ։ Եպարքոսը ծածկագիր հեռագրով պատասխանեց. «Այսպիսի կարեւոր խնդիրներ ոչ-ծածկագիր հեռագրով մեզ հաղորդելիդ անպատշաճ է. այս մասին քանիցս ձեզ ազդարարուած է։ Իսկ վերջին հեռագիրներիդ մասուցուեցաւ Աստուծոյ շուքին (թագաւորին) որ զարմացաւ ձեր արդարութեան համար այսքան նախանձախնդիր հանդիսանալուդ և ձեր տարբեր շարժումը զինքը տխրեցուց, մանաւանդ որ դիակները իսլամ նահատակց մարմիններ ըլլալուն վստահ՝ Նորին Վեհափառութիւնը իր Իրատէն ղրկեց Սինոպի միւթէսարրիֆին և երկու գայմագամներուն, որպէս զի դիակները հանուելով քրիստոնէից գերեզմանատուններէն, արժանավայել հանդիսաւորութեամբ թաղուին իսլամներու գերեզմանատուններուն մէջ. ուստի ներկայիս ձեզ կ'իմացնենք որ՝ այս խնդրին հետ դուք առնչութիւն չունիք»։ Անմիջապէս փութկոտ գործունէութեամբ դիակները իրենց գերեզմաններէն հանուելով իսլամաց գերեզմանոցը փոխադրուեցան մեծ հանդէսով։ Այսպէս ալ կասկած չկայ որ Ապտիլ Համիտն է Հայերուն այս վերջին ջարդերուն հրամայողը, ինչպէս առջի ջարդերուն ժամանակ, սակայն Մապէյնի ճիւաղաբարոյ պաշտօնատարներէն շատերն ալ անմասն չէին մնացած։

Պոլիս էի 1899 թուին. գիշեր մը քանի մը աւագանիներու հետ Պէյօղլու ընակող Տօքթ. Շօրաթիին տունը հրաւիրուած էինք։ Եւ Ֆէրիդ Օսման փաշա Պէտերխան, Ճէզայիրլի Մուհամմէտ փաշան և Սուրիոյ նախորդ կուսակալ Շիւքրի փաշան և Բրուսան փաշայի սպանութեան համար ամբաստանեալ Ապտիլ Բէզազ պէյը։ Ժամը տասին ատենները Տօքթէօրին սպասաւորը՝ քիւրտ Հիւսէյին ներս մտաւ մեր քովը և զինուորական բարեւ տալով ըսաւ. «Բազմերախտ Օսման փաշան ինծի քանիցս անգամ խոստացած է Մապէյնի մէջ պաշտօն մը տալ. բաւական ժամանակ անցած է և իր խոստումը կատարած չէ, մանաւանդ որ ամէնէն աւելի արժանի եմ իր հանակրութեան, քանի որ գիտէ թէ ես ութը հայ սպանած եմ, եղբայրս եօթը հայ սպանած է ու տղաս՝ երկու հայ. ուստի, ո՞վ խղճամիտ փաշաներս, կը խնդրեմ որ գթաք իմ վրայ»։

Օսման փաշան գոհացուցիչ խոստում մը ըրաւ իրեն. մարդը շնորհակալութիւն յայտնելով դուրս ելաւ։ Եւ պատահեցաւ որ՝ քանի մը օր յետոյ Մապէյնը՝ Ղանի աղայի պաշտօնատունը կը դանուէինք և հիմակուան Ագայի երեսփոխան Ասատ էֆ. Շաքիրին տամալիին մէջ նստած էինք։ Եպարքոսական թարգման Խայրէտին պէյ, որ ազատամիտ երիտասարդ մըն է և Էլիւիտին պէյ ու բարեկամնէս Օսման փաշան ներս մտան. տակաւին չնստած, ըսի փաշային կատակի ձեւով. «Հիւսէյինին համար խոստումդ կատարեցիր կուգաս»։—«Իրաւ ես, պատասխանեց փաշան, այդ մարդը դիս ձանձրացուց, ամէն անգամ տօքթ. Շօրաթին երթալուս, խոստումս յիշեցուցած է և ինչ որ ըսաւ այն գիշեր, իրաւ էր։ Շէյխ Էպիւլ Հիւտայէն խնդրեցի որ այս խնդիրը մեր վեհափառ Սուլթանին ներկայացնէ, ինք ալ խոստացաւ, այսօր Սէլամլըքէն վերջը պիտի ներկայացնէ»։ Շէյխ Ասատ ինծի հարցուց թէ ինչ է խնդիրը, և ես մի առ մի իրեն պատմելէս վերջը «նղովի՞ արմատ», բացագանչեց խօսակիցս, իսկ Էլիւիտին պէյ բարկութեամբ ըսաւ. «ամէն մարդ իր վեհապետին շաւղին կը հետեւի. ո՞չ ապաքէն մեր Սուլթանին ուզածն ալ այս է. ուստի անտարակոյս Հիւսէյին պիտի յաջողի, քանի որ Էպիւլ Հիւտան կարող է ասկէ շատ աւելի մեծ խնդիրներ յաջողցնել»։ Թիչ յետոյ շարունակելով իր խօսքերուն թելը, յարեց. «Առանց որոշ նպատակի մը մարդ սպաննել անհերելի մեղք մըն է. իսկ հպատակ ժողովուրդ մը կոտորել. ուշագրաւ խնդիր մըն է»։ Եւ Խայրէտտին պէյ՝ փաշային նայելով ըսաւ։ «Այդ պարծանքը որով դուն կը պանծաս, մեծ արատ մըն է. եթէ ես քու տեղդ ըլլայի՝ Հիւսէյինը ապտակելով կ'արտաքսէի. ես արնավուտներու իշխաններէն եմ, իսկ դու քիւրտերու պէյերէն մէկը։ Արնավուտներէն շատերը այդ ջարդերուն մասնակցեցան, բայց ոչ մէկը Հիւսէյինին քեզմէ պահանջածին պէս պահանջ մը ըրաւ ինչ։ Կ'երեւի թէ դուն քու գործդ դարձնելը չես գիտեր»։ Շէյխ Ասատ ըսաւ իրեն թէ «փաշան Հայոց ջարդէն առաջ գնդապետի աստիճան անգամ չունէր, յետոյ կիսաբաժնի հրամանատար, տարի մը վերջ զօրաբաժնի հրամանատար եղաւ, և ասոր յառաջացումն պարտական է մի միայն անմեղ Հայերը զրպարտելը և Էպիւլ Հիւտայի ճերմակ ձեռքը համբուրելը»։ Փաշան զարմացումով ըսաւ. «Կը խոստովանիմ յարգանքս Էպիւլ Հիւտայի, ինչպէս որ բոլոր արաբներն ալ նոյնը կը խոստովանին»։ Վէլիէտտին պէյ պատասխանեց. «Այս պարծանքը թող ձեզի մնայ, իսկը տեսէք»։ Փաշան մեկնեցաւ, ասկէ վերջ լսեցի որ Հիւսէյին կայսերական ախոռին մէջ ծառայութեան մտած է։

Եւ եղաւ որ, օր մը խօսք անցաւ Խայրէտտին պէյին հետ ու հարցուցի իրեն թէ, իրա՞ւ Ապտիլ Համիտն է Հայոց ջարդը հրամայողը. «Այո՛, պատասխանեց խօսակիցս։ Առաջին հրամանը Պէշիքթաշի կաթավարիչ Հասան փաշային տրուեցաւ, ասիկա իր տիրոջ սուլթանական հրամանները ղրկեց այն խռովութեան բոլոր հուր բորբոքողներուն և չթերացաւ ծածկագիր հեռագիրներով հրահանգներ ղրկելու. իսկ Սիտտ փաշան ոչ միայն հաւանած չէր Հայոց ջարդին, այլ ընդհակառակն ջարդերը արգիլելու շատ աշխատեցաւ. ի սկզբան Հայերը ուզեցին զինքը սպաննել. բարկութենէն ու յուզմունքէն այլայլած կը տեսնէի զինքը. սպարապետ Ռիզա փաշային գրած էր. «Եթէ այս վարկեանին ջարդերուն վերջ չի տաք, պատասխանատուութիւնը ձեր վրայ կը ծանրանայ»։ Ոստիկանութեան նախարարն ալ հրամայեց ջարդերը դադրեցնել, և երկու ժամ վերջը Դատական նախարար Նազըմ փաշան Սաիտ փաշային քով գալով կ'ըսէր. «անձամբ գացի սպարապետին. և Սէլամլըքին մէջ ժամու մը չափ սպասելէ յետոյ, եկաւ զիս տեսնելու. ինքն ալ հիւանդի պէս էր. ջարդերը արգիլելու համար ինծի զօրք տալը առաջարկեցի»։ «Ձեզմէ գրութիւն մը ստացած էր, ըսաւ, նախ թէ հիւանդ էր. երկրորդ չի կրնար բան մը ընել մինչեւ որ իրատէի սէնիյէ չելլայ»։ Սաիտ փաշան ըսաւ թէ ինչ կը նշանակէ իրատէի սէնիյէն, քանի որ կոտորածը արգիլել իրենց պարտականութիւններէն է, իրեն (այսինքն սպարապետին) երկրորդ գրութիւն մը ղրկեց որ առաջինէն շատ աւելի ազդու էր. չորս ժամ վերջը պատասխանեց, Նազըմ փաշային բօսծը կրկնելով։ Ուստի Եպարքոսը փութաց Մապէյն, ուր ոչ քարտուղարը, ոչ Իզզէթը և ոչ Հաճի Սլի պէյը տեսաւ. ուստի առաջին թիկնապահ Մուհամմէտ փաշային առաջարկեց որ Սուլթանին քով մտնելու արտօնութիւն խնդրէ։

«Գիտեմ որ, ըսաւ թիկնապահը, Ն. Վեհափառութիւնը կը քնանայ և ո՞վ կրնայ զինքը արթնցնել։—Քաղաքը տակնուվրայ է, պատասխանեց Եպարքոսը, ջարդերը կը շարունակուին, կատարած աշխարհի է։—Ի՞նչ ընելու է, ձեռքէս ի՞նչ կուգայ»։ Սայիտ փաշան Մապէյնէն դարձաւ յուսախաբ, ժամ մը հոն անցընելէ յետոյ։ Իրիկ վերջը մեծ տէրութեանց դեսպանները Բ. Դուռ եկան իրեն քով, և անմիջապէս ջարդերու վերջ արուելուն անհրաժեշտութիւնը պնդեցին. «Դիցէ՛ք Մապէյն, պատասխանեց փաշան, և խընդիրը Սուլթանին յայտնեցէք...»։ Դեսպանները Աւստրիոյ դեսպանին քով նիստ գումարեցին և Սուլթանէն պահանջեցին 12 ժամուան մէջ ջարդերու վերջնական դադրեցուցիչը. յայտնեցին թէ հակառակ պարագային ինքը և իր տէրութիւնը վտանգի տակ կը դանուին։ Սուլթանը համակերպեցաւ և երեք ժամ չանցած, ջարդերը դադրեցան և քաղաքը խաղաղեցաւ, իբր թէ բան մը եղած չըլլար։ Եթէ դեսպանները խնդրին իսկութեան վերահասու չըլլային և Սուլթանին կամքին վրայ չծանրանային, Պոլսոյ մէջ բառ արտասանող Հայ մը չպիտի մնար։

Շատ անգամ Խայրէտտին պէյին հետ ուրախ եղած ատենը կատակ կ'ընէինք։ Օր մը ըսաւ իրեն. «Ինչպէ՞ս տէրութիւն է սա որ Խալիլ Բրիֆթին պէս Եպարքոսը կը պահէ, ուշթուն տարեկանին մօտ, անմիտ ու խռճած. —Ո՛չ անմիտ և ոչ ալ խռճած պատասխանեց, այլ և փորձանք մը. իրմէ զատ ուրիշ մը չի կրնար Եպարքոսութեան պաշտօնը վարել Սուլթանին կամքին համաձայն. և ահաւասիկ ձեզի մէջադէպ մը պատմեմ այդ մասին։

Անգլիոյ դեսպանը Բ. Դուռ եկաւ որպէս զի Հայոց ջարդը արգիլել տայ Եպարքոսին, յայտնելով թէ զօրքերը Հայերը կը ջարդեն ժողովուրդէն աւելի. դեսպանը մեծ բարկութեան մէջ էր. զինքը նստեցուցին ընդունելութեան սենեակը։ Ես գացի ու Եպարքոսին լուր տուի անոր գալը. եկաւ ու քովը եկաւ, ինքզինքը հիւանդ ու տկար ձեւացնելով, ու ծանրաքայլ, իբր թէ շատ յոգնած ըլլար և դեսպանը բարեւելով դէմառդէմ նստաւ. ես ալ իբր թարգման քովերնին կը մնայի։ Եպարքոսը տքալ սկսաւ, ձեռքը կուրծքին դնելով նայեցաւ դեսպանին և ներողութիւն խնդրեց՝ ասելով թէ հիւանդ է, և դեսպանը սկսաւ իրեն իմացնել ջարդին երեւոյթը, իբր թէ երբեք այդ մասին տեղեկութիւն չունենար. ըսաւ նաեւ թէ իր տէրութենէն այս մասին պաշտօնագրեր ստացած էր և գրպանէն հանելով հեռագիրներն ու թուղթերը, կ'ուզէր ներկայացնել Եպարքոսին, որ ահա սկսաւ քննել։ Դեսպանը համեստութեամբ սպասեց մինչեւ որ արթնցաւ. իսկոյն, մեծ բան մը կորուսածի պէս և ցաւերու մէջ ընկղմածի նման դեսպանին նայեցաւ ըսելով. «Ներողութիւն, բիւր ներողութիւն, տիար դեսպան, ահա ծերութեան արդիւնքը»։ Դեսպանը սկսաւ հեռագիրները կարդալ ծայրէն, և հաղիւ կէսը կարդաց, նորէն եպարքոսը յաղթուած էր քունէն։ Դեսպանը լռեց մինչեւ որ արթնցաւ. նախապարապետը, որ իրեն նայելով ըսաւ. «Ինդրեմ, ներողամիտ եղէք, որովհետեւ երէկ մէկ վայրկեան իսկ չեմ քնացած, հրամմեցէք լրացուցէք հեռագրին ընթերցումը»։ Դեսպանը վերսկսաւ կարդալ, ու Եպարքոսը նորէն քնացաւ և այս վիճակը այսպէս շարունակեց ժամուկէսէն աւելի, մինչեւ որ դեսպանը ձանձրանալով գայրոյթը չարժեցաւ, ձգեց Եպարքոսը իր քունին մէջ թաղուած ու կամացուկ մը դուրս ելաւ, որպէս զի չվրդովէ անոր հանգիստը։ Ես ալ մինչեւ դուրսի դուռը ընկերացայ դեսպանին, ներողութիւն խնդրելով։ Պատասխանեց թէ «խեղճը հիւանդոտ է և շատ ծերացած»։ Երբ դարձայ Եպարքոսին, խնդալով հարցուց ինծի թէ «Գնա՞ց Ն. Վեհափառութիւնը». «այո՛», պատասխանեցի, և յայտնեցի թէ ո՛րքան յուզուած էր դեսպանը, իրեն առողջութիւնը այսպէս խանգարուած տեսնելուն։ «Սուլթանը իրեն հրամայած է, ըսաւ Եպարքոսը, որ քովս գայ, ինձմէ խնդրին վերջնական պատասխանը առնելու. Ն. Վեհափառութիւնը այս բեռը իմ վրա ձգեց, ես ալ ինքզինքս ազատելու համար, ասկից զատ ուրիշ միջոց մը չգտայ, բայց արդեօք նորէն պիտի վերադառնա՞յ»։ — «Այդ մասին բան մը չըսաւ», պատասխանեցի։

ԹՈՒՐՔ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԸ ՄԱՆՉԷՍԹԸՐԻ ՄԷՋ

28 Յուլիս

Օսմ. Խորհրդարանի պատուիրակները երէկ մնացին Մանչէսթըր և իրիկունը ճաշի հրաւիրուեցան Թաուն Հոլի մէջ քաղաքապետ՝ Պ. Ալբերմըն Հոլթի կողմէ։

Թուրք երեսփոխանները տասնըհինգ հոգի էին, իսկ հրաւիրեալներուն մէջ կը տեսնուէին Սըր Էտուըրտ Տօնները, Սըր Ուիլիըմ Քոպրթ, Սըր Թ. Թ. Շէն, Պ. Էշուըրթ, Էլտրմէն Քոբլընտ, Թէուլիս, Զարլս Պէյնրընս, Թ. Ապպոթ։

Քաղաքապետը բաժակ առաջարկեց Օսմ. Խորհրդարանի անդամներուն կենացը, ու ըսաւ որ Անգլիացիները հիացումով հետեւեցան այն ջանքերուն որոնցմով Թուրքերը՝ սահմանադրական կառավարութեան մը հաստատումով՝ Թուրքիոյ վերածնութեան գործին աշխատեցան։ Թուրքերը իրենց շարքերուն մէջ ունին շատ ազգաւէր, շատ կարող և մեծապէս զարգացած անհատներ, բայց աւելորդ չհամարեց յիշեցնել թէ տակաւին անոնք շատ պարտականութիւններ ունին կատարելիք, ինչպէս նաեւ դժուարութիւններ՝ հանդիպելիք։

Ազգերու ու ցեղերու համերաշխութեան մասին խօսելով քաղաքապետը շարունակեց. «Թուրքիոյ մէջ շատ կան ցեղեր ու կարծիքներ, և կառավարողները պէտք է իրենց բոլոր հնարամտութիւնը ի գործ դնեն ներդաշնակութիւն մը կազմելու այդ այլազան ցեղերէն, որպէս զի Ահա ռուսական դիւանագիտութեան պահանջը...։

Անցագիր առնելու և արտասահման մեկնելու համար փորձեր եղան։ Դրեթէ մինչեւ այն օրը անցագիր արուելը արդիլուած էր, սակայն կոտորածէն յետոյ առանց դժուարութեան կը ստանար ամէն ոք, բաւական էր որ տարիներէ ի վեր դիզուած տուրքերը տրուէին։ Մէկ անցագիր 10—20 ոսկիի բարձրացած էր. տպագայինգանձուելիք տուրքերուն երաշխաւորներ առնելէն յետոյ «երթաք բարի»ն կը բարեմաղթէին։

Վեց ամսուան ժամանակամիջոցի մէջ, աչքի զարնող բոլոր Վասպուրականցի եբրիտասարդներ հայրենիքէն հեռանալու որոշումը տուած էին. ամէնուն համար դիւրին էր պահանջուած գումարը գտնել. սակայն կարողները վճարեցին ու հեռացան երանական ուրախութեամբ։ Ո՞ւր կ'երթային, յաջողութիւն պիտի կրնայի՞ ունենալ օտարութեան մէջ, նոյն իսկ առողջութեան տեսակէտով. հրդեհէն փախչողներու նման կը հեռանային իրարու ետեւէ. վերջէն պատահելիք թշուառութիւններու վրայ ո՞վ էր խորհողը։ Կառավարութիւնը իր առնելիքները գանձելու դիւրին եղանակը գտած էր. երկիրը կ'ամայանար թարմ ու շինարար ուժերէն, որոնք հոգն էր։ Իսկ առանց անցագրի փախչողներու թիւը անհաշիւ էր. առանցմէ շատեր, սահմանը չանցած, գընդակահար կ'իյնային. սակայն փախչող փախչողի. այդ տարափոխիկ հիւանդութեամբ բռնուած էր հայ ժողովուրդը, թէեւ անցագրով մեկնողներէն շատեր օտարութեան մէջ անյաջողութեան մատնուած՝ կը դրէին իրենց մերձաւորներուն ու բարեկամներուն որ չհեռանային հայրենի երկրէն։ Ատոնք դառնութեան բաժակին մինչեւ վերջին կաթիլը ճաշակած էին, բայց ո՞վ էր լսողը։ Թիչ բացառութեամբ վերադարձողներ ալ եղան։

Պարսկաստան, Ռուսիա, Եգիպտոս, Ամերիկա, Պուլկարիա և ամէն հիւրասէր երկիրներ հայ գաղթականներով լեցուած էին, որոնցմէ շատերը զուրկ արհեստաւորութենէ և գործելու ընդունակութենէ։ Ատոնք սրտմաշուքով արիւնաքամ եղած ու անսնունդ մնացած, ոմանք չուայտութեան և ցոփութեան անձնատուր, կեանքերնին տուժեցին օտար երկնքի տակ, օտար հողի յանձնուելով։ Այդ գաղթականներուն սեւ-սեւ նամակները միայն հասան երկիր. ատոնցմէ ոմանց թաղման դժբախտ պաշտօնեան և գուժկանն եղայ։

* * *

Անշուշտ ընթերցողները պիտի հետաքրքրուին մեր պատմութեան սկիզբը յիշուած երկու հերոսներու մասին, թէ ո՞ւր մնացին Դանիէլ վարդապետը և Օր. Զարուհին, ու ի՞նչ վախճան ունեցան։ Ասոնց մասին ալ մեր տեսածն ու գիտցածը յայտնելէ յետոյ, աւելի միւթթարական պատկերներ ներկայացնենք ընթերցողներուն։

Դանիէլ վարդապետի մասին խօսած է նաեւ Հայոց Հարիկը իր «Պապիկ Թոռնիկ» գրքին մէջ։ Այս պարզակեաց և անփառունակ եկեղեցականը երեսուն տարիներէ ի վեր Վասպուրականի գիւղական ժողովրդեան միաքն ու հոգին մշակելէն զատ մշակեց նաեւ անոնց արտն ու անդաստան, որով ժողովրդական ամէն դասակարգերէ, սիրուած ու յարգուած էր։ Ձշմարիտ եկեղեցականի մը յատկութեամբ օժտուած, իր անձը զոհեց ի սէր իր հօտին։ Կոտորածին երկրորդ օրը երբ կը տեսնէ որ ամէն կողմէ յարձակում կը գործեն հայ թաղերու վրայ, կսկիծէն ուղղային խանգարում կ'ունենայ կարծես։ Հակառակ թախանձագին խնդրողներուն՝ միայնակ Այգեստանէն քաղաք իջնել կ'ուզէ, որպէս զի Առաջն. Փոխանորդին հետ միանալով կոտորածին առաջքը առնեն։ Այսպէս ալ կը յայտարարէ իրեն արգելք եղողներուն. դժբախտաբար քաղաք չհասած, Խաչ փողոցէն վար՝ բաղնիքին քովերը՝ թրքախառն խուժանին կը պատահի և գնդակահար ձիէն վար բերուելով կը սպաննուի։ Քանի մը օր յետոյ արտի մը մէջ կը գտնուի մարմնոյն ոսկերոտիքը, շուներու բերնէն աւելցած։ Թշուառ քարոզիչը իր քարոզներուն մէջ շարունակաբար ասպէս կը խօսէր. «Թող շուներ կրծեն ոսկորներներս, եթէ սխալ կը խօսիմ։» Արդարեւ շուներու կեր դարձաւ։

Դամիրք — Ա. ԱՒ. ՔՇՆ. ՇԱՂՕԹԵԱՆ

Տառապանքի Օրերէն

(ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՑԻՇԱՏԱԿՆԵՐ)

Զ.

Մատնիչներու թիւը շատցած էր, պահանջուած անձերու բնակարաններն անգամ յայտնուած էին։ Դարձեալ կոտորածի սպառնալիք։ Հայերը ո՞րքան զէնք ունին՝ կառավարութեան պահանջման վրայ՝ Առաջնորդարանին կը յանձնեն։

Վանայ ռուսական հիւպատոսը մէկ ամսուան մէջ երեք անգամ Թիֆլիզ կը մեկնի ու կը վերադառնայ։ Աղթամարայ թեմականները իրենց կաթողիկոսական փոխանորդ Արսէն վարդապետին հետ ռուսադաւան ըլլալու խոստում ըրած և նախապէս պատրաստուած հանրագրութիւնը ստորագրած են. ատոնց օրինակին հետեւած են նաեւ քաղաքացիներէն աչքի իյնող անձեր։ Բայց առանց հետեւանքի կը մնան բոլոր դիմումները։ «Ամենայն Հայոց Հայրապետը պէտք է որ խօսք տայ», ըսած է հիւպատոսը Արսէն վարդապետին։

Վասպուրականի Գիւղերուն Ամայութիւնը

Ամենայն ցաւ ու տրտմութեամբ կը հաղորդենք հետեւեալ տեղեկութիւնները։

Ամենայն ցաւ ու տրտմութեամբ կը հաղորդենք հետեւեալ տեղեկութիւնները։

Ամենայն ցաւ ու տրտմութեամբ կը հաղորդենք հետեւեալ տեղեկութիւնները։

կարելի ըլլայ հաստատել խաղաղութիւնը, երջանկութիւնը վերջնականապէս։ Մեծամասնութեան իրաւունքները պէտք է ճշդուին փոքրամասնութեան իրաւունքներով։ Ժողովուրդին շահերը պէտք է ուսումնասիրուին առաջ և ոչ թէ կառավարողներուն շահերը (Ծափեր)։ Պէտք է ուժեղ ձեռքով մը վանել բոլոր անոնք որոնք կը ջանան օգտուիլ տկարներէն ու ճնշուածներէն։ Անգլիացիք շատ տարիներէ ի վեր բարեկամ եղան Թուրքիոյ. Հիմա Ժէօն-Թուրք կուսակցութենէն կախում ունի որ այդ բարեկամութիւնը տեւէ ու ապրի (Ծափեր)։ Յետոյ շեշտեց թէ «Ո՛չ միայն իրենց երկրին բնակիչներուն պէտք է ապահովութիւն ներշնչեն, այլ նաեւ ուրիշ երկիրներու անհատներուն։ Առանց այդ ապահովութեան զգացումին, ո՛չ մէկ յառաջադիմութիւն չի կրնար տեղի ունենալ իրենց երկրին մէջ։ Հին երկիր մը վերածնելու գործը աւելի դժուար է քան նոր հողի վրայ նոր երկիր մը սկսիլը։ Հին սովորութիւնները, ձեւերը ու գործելակերպերը պէտք է նկատողութեան առնուին։ Մենք՝ Անգլիոյ մէջ՝ հաւատացինք Թուրքիոյ սահմանադրական կուսակցութեան գործունէութեան ու բարեկամեցողութեան վրայ, որով ապագային համար անհրաժեշտ բարեկարգութիւնները պիտի կատարուին։» (Ծափեր)։ Սիւլէյման պէյ Պօսթանի պատասխանեց այս բաժակառուին, շատ դիւրավարժ ու սահուն անգլիերէնով մը։ Շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն ու իր ընկերներուն եղած ընդունելութեան համար։ Ըսաւ որ «Անգլիա հասնելէն ի վեր իրենք ընդունուեցան ոչ թէ իբրեւ օտարականներ այլ իբրեւ եղբայրներ։ Մանչէսթրի մէջ իրենց եղած ընդունելութիւնը ոչ նուազ տաք ու սիրալիր եղաւ որքան Լոնտոնի մէջ։ Մանչէսթրը Անգլիոյ առաջին քաղաքն է որ իրենց հայրենակիցները պանդխտեցան գործ ու նոյն իսկ յաջողութիւն գտնելու համար (Ծափեր)։ Հին բժիշկի միջոցին անոնք Մանչէսթրի մէջ աւելի հանգիստ էին քան իրենց երկրին մէջ։ Տարի մը առաջ Թուրքիոյ մէջ խտրականութիւնը շատ մեծ էր, բայց Սահմանադրութիւնը հոչակուելէն ի վեր ամէն բան փոխուած է. օրինակ մը. ինք քրիստոնեայ մըն է, մինչ զինքը ընտրողները Պէյրութի մէջ բոլորն ալ մահմէականներ են (Ծափեր)։ Ճշմարիտ է թէ, ըսաւ, շատ դժուարութիւններ կան տակաւին անցընելիք, սակայն իրենք կը յուսան որ Անգլիոյ բարեկամութեան ուժով պիտի կարողանան դիմադրել։»

Տքթ. Բիզա Թէվֆիք նոյնպէս խօսեցաւ։ Ըսաւ որ իրենք միշտ հիացողներ եղած են անգլիական քաղաքակրթութեան։

Բաժակներ առաջարկուեցան նաեւ Սըր Իտուրրտ Տօնալդի կողմէ։

Պատուիրակները մեկնեցան Լիվրբուլ, այցելելէ վերջ Մանչէսթրի նշանաւոր հաստատութիւնները։

(Մանչէսթրր Կառտիրն)

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

124րդ նիստ, 22 յուլիս 1909

Երեսփ. Ժողովը երէկ ալ ընդհանուր նիստ ունեցաւ։ Ատենը բացուեցաւ ժամ 2½ին Ահմէտ Բիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Նախորդ նիստին ատենագրութիւնը ընդունուելէ ետքը Հիւսէյին Ճահիտ պէյ խօսք առնելով ըսաւ թէ ներքին գործոց նախարարը մէկ քանի օր առաջ գրած էր որ պաշտօնեաներու վիճակագրութեան յանձնաժողովը եթէ ջնջուի, այդ պատճառով պատասխանատուութիւն պիտի չկրնայ ստանձնել։ Ճահիտ պէյ յարեց թէ Երեսփ. Ժողովը առջի օրուան նիստին մէջ որոշած էր ջնջել այդ յանձնաժողովը. ուստի ներքին գործոց նախարարը եթէ չուզեր պատասխանատուութեան տակ մնալ, հրաժարելէ զատ ուրիշ ընելիք մը չունէր։ Հիւսէյին Ճահիտ պէյ ցաւ յայտնեց թէ նախարար մը, որ իր խօսքին վրայ հաստատ չի մնար և ամէն օր նոր կարծիքով մը կը ներկայանայ, կարեւոր պաշտօնի մը վրայ կը մնայ տակաւին։ Երեսփոխաններուն մեծ մասը համակարծիք գտնուեցաւ Հիւսէյին Ճահիտ պէյի այդ դիտողութեան, որ դժուարին կացութեան մը մէջ կը թողուր ներքին գործոց նախարարը։ Ատենապետը յայտարարեց թէ նախարարը ներկայ չէ որ պատասխանէ. հետեւաբար խնդիրը առկախ մնաց։ Ատենադպիրը յետոյ կարդաց հանրօգուտ շինութեանց յանձնաժողովին մէկ տեղեկագիրը, որով կը յանձնարարէր ընդունիլ ամերիկացի դրամատէրի մը առաջարկութիւնները՝ Սամսունէն սկսեալ մինչեւ Սըվազ, Էրզրում ու Խարբերդ երկաթուղի մը շինելու՝ բազմաթիւ ճիւղերով։ Գիծին ամբողջ երկայնութիւնը պիտի ըլլայ երկու հազար քիլոմեդր։ Ամերիկացի դրամատէրը ո՛չ հատուցում կը պահանջէ և ոչ ալ քիլոմեդրական երաշխաւորութիւն. ատոր փոխարէն կ'ուզէ երկաթուղիին երկու կողմերէն մինչեւ քսան քիլոմեդր տարածութեան վրայ գտնուած բոլոր հանքերուն շահագործումը իրեն յանձնել։ Ցանձնաժողովը, իր յանձնարարութեանը ոյժ տալու նպատակով, կ'ըսէ թէ քիլոմեդրական երաշխաւորութեամբ եթէ չենուի, տարեկան 25 միլիոն ֆր. հատուցանել հարկ պիտի ըլլայ։ Ժողովը յետաձգեց այդ տեղեկագրին վիճարանութիւնը։ Ապա ձեռք առնուեցաւ արտաքին գործոց պաշտօնարանին եկամտացոյցին վիճարանութիւնը։ Արտաքին գործոց նախարարը, որ ներկայ էր, բեմը ելնելով, նախ շնորհակալութիւն յայտնեց եկամտացոյցի յանձնաժողովին՝ եկամտացոյցին զանազան վարկերուն համար իր ըրած առաջարկութիւններէն շատերը ընդունած ըլլալու համար։ Նախարարը ըսաւ թէ արտաքին գործոց խորհրդականի օգնականութեան պաշտօնը, զոր յանձնաժողովը որոշած է ջնջել, շատ կարեւոր է և անհրաժեշտ, վասն զի խորհրդականին զբաղումները խիստ շատ են, նաեւ նախարարութիւնը որոշած է խնդրել օտար դեսպանատուններէն որ իրենց թարգմանները, «քարիդիւլասիոն»ներու պատճառաւ առաջ եկած գործերու համար միայն խորհրդականի օգնականին դիմեն, ոչ թէ պետական բոլոր պաշտօնարաններուն, ինչպէս կ'ըլլայ մինչեւ հիմա։ Ժողովը ընդունեց նախարարին առաջարկութիւնը։ Խորհրդականի օգնականին համար 4000 ղրուշ ամսաթոշակ սահմանուած է։ Եկամտացոյցի յանձնաժողովին անդամներէն Հալաճեան էֆ. պատասխանելով Վէհպի էֆ.ի այն դիտողութեան թէ արտաքին գործոց նախարարին իբրեւ ծախք յատկացուած տարեկան 120,000 ղրուշը շատ է, բացատրութիւններ տուաւ այդ մասին և ըսաւ թէ արտաքին գործոց նախարարը պէտք է այն տեսակ կեանք մը վարէ որ համապատասխան ըլլայ իր յարաբերութեանցը դիւանագիտական մարմնոյն հետ, որոնց յաճախ հացկերոյթներ տալ հարկադրուած է։ Հալաճեան էֆ. ըսաւ նաեւ թէ եկամտացոյցի յանձնաժողովը փոխած էր արտաքին գործոց նախարարութեան կողմէ ղրկուած եկամտացոյցը, սակայն նախարարը յայտարարեց թէ նոր կազմակերպութիւնը ամբողջովին նախարարութիւնը կատարած է։ Արտաքին գործոց խորհրդականին իբրեւ ծախք յատկացուած տարեկան 24,000 ղրուշին համար ալ դիտողութիւն ընողներ եղան, սակայն մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ։ Ատանայի երեսփոխան Իսմայիլ Հագգը պէյ առաջարկեց ջնջել երկրորդ կարգի դեսպանութիւնները և անոնց տեղ գործակատարներ կարգել։ Այս առաջարկութիւնը բաւական վիճարանութիւն առաջ բերաւ։ Նախարարը համակարծիք չգտնուեցաւ և թուեց երկրորդ կարգի դեսպաններուն կարեւորութիւնը որոնք դիւանագիտական տեսակ մը դիտարանի պաշտօնը կը վարեն։ Յաճախ աւելի դիւրին է մեծ կեդրոններէ աւելի փոքր քաղաքներու մէջ բան մը իմանալ։ Միւս կողմէ ատոնց ջնջումը միւս Պետութեանց արժանապատուութեանը կը դպչի։ Լութֆի Ֆիքրի պէյ ըսաւ թէ Պռիւսէլի, Մատրիտի ու Սթոքհոլմի օսմ. դեսպանները պարապ նստած են, վասն զի գործ մը չունին. աւելի լաւ է վերջնել զանոնք, միւս դեսպանատնոց թոշակները աւելցնելու համար։ Էրկէրիի երեսփոխան Միւֆիտ պէյ ըսաւ թէ դիւանագիտական ասպարէզը գտնուած ըլլալով, փորձով հաստատած է որ այդ երեք դեսպանատունները կարեւոր են։ Հիւսէյին Ճահիտ պէյ դիտել տուաւ որ այդ դեսպաններուն մինչեւ հիմա անգործ մնալը ապացոյց մը չէ թէ ապագային ալ այնպէս պիտի ըլլան։ Ուրեմն մեծ դեսպաններու և ութ երկրորդ կարգի դեսպաններու վարկերը քուէարկուեցան։ Զեռք առնուեցան դեսպանատնոց ու հիւպատոսարաններու քարտուղարներուն և թարգմաններուն վարկերը։ Միւֆիտ պէյ առաջարկեց ջնջել Պռիւսէլի օսմ. դեսպանատան երրորդ քարտուղարի պաշտօնը և աւելցնել ամսաթոշակները Պիրէոնի և Լարիսայի օսմ. հիւպատոսարաններու թարգմաններուն, որոնց մէկը 500 ղրուշ ամսաթոշակ ունի և միւսն ալ 300, մինչդեռ Լարիսայի մէջ օսմ. հպատակներուն թիւը տասը հազարի կը հասնի։ Սէյիտ պէյ առաջարկեց որ իրաւագիտական վարժարանէն վկայեալ իւլէմաներ դեսպանատնոց իմամ կարգուին, փոխանակ գրել ու կարդալ չգիտցող մարդերու։ Նախարարը յայտարարեց թէ յառաջիկայ տարիէն այդ փոփոխութիւնները պիտի սկսին։ Էնկիւրիի երեսփոխան Թալաթ պէյ հարցուց թէ պատուակալ հիւպատոսները իրենց պաշտօնը պիտի շարունակեն. հաստատական պատասխան ստանալով ըսաւ թէ Իտալիոյ մէջ նպարավաճառ մը օսմ. պատուակալ հիւպատոսի պաշտօն կը վարէ և թէ օսմ. ազգային տօնին օրը երկու դրօշակ իսկ չունէր պարզելու համար։ Նախարարը պատասխանեց թէ այդ լուրը սխալ է, վասն զի պատուակալ հիւպատոսները միշտ հարուստ անձերէ կ'ընտրուին։ Արտաքին գործոց եկամտացոյցը ամբողջովին ընդունուելէ ետքը, նախարարը առաջարկեց 15,000 ոսկիի վարկ մը յատկացնել Եւրոպայի մայրաքաղաքներուն՝ մանաւանդ Լոնտոնի ու Բարիզի օսմ. դեսպանատունները վայելչօրէն կահաւորելու համար։ Ժողովը որոշեց յառաջիկայ տարուան եկամտացոյցին մէջ նշանակել այդ վարկը։

Առեւտրի պահ մը փակուելէ ետքը վերսին բացուեցաւ։ Ժողովը որոշեց ուրբաթ և կիրակի օրերն ալ գումարուիլ եկամտացոյցին վիճարանութիւնը աւարտելու համար։ Ատենապետը ծանոյց թէ Եուսուֆ Քէմալ պէյ ներկայացուցած է Ատանայի դէպքերու մասին իր տեղեկագիրը։ Ժողովը որոշեց շաբաթ օրը զայն կարդալ։ Վարդգէս էֆ. պահանջեց որ հանգուցեալ Պապիկեան էֆ.ի տեղեկագիրն ալ կարդացուի։ Ատենապետը ըսաւ թէ ո՛վ պիտի պաշտպանէ այդ տեղեկագրին պարունակած կարծիքները։ Վարդգէս էֆ. ըսաւ թէ թո՛ղ կարդացուի, եղած դիտողութիւններուն պատասխանները կարելի է տալ։ Եուսուֆ Քէմալ պէյ յայտարարեց թէ մեծապէս կը փափաքի որ Պապիկեան էֆ.ի տեղեկագիրը կարդացուի, վասն զի շաբաթ օրը անոր հետ համաձայնութիւն գոյացուցած էր մասնանիշ ըլլալիք բոլոր կէտերու մասին։ Ժողովը ընդունեց Եուսուֆ Քէմալ պէյի առաջարկը։ Վարդգէս էֆ.ի առաջարկութիւնները։ Յետոյ ատենապետը յայտարարեց թէ հեռագիր մը ստացած էր Սէրֆիջէի երեսփոխան Պուսիէօ էֆ.է, որ արձակուրդով Բուժէլի գացած է։ Այդ հեռագրին մէջ կ'ըսուէր թէ ներքին մասերուն մէջ հանրային ապահովութիւնը մեծապէս խանգարուած է, թէ կառավարութիւնը ու բանակը, զրպարտութիւններու հաւատալով, ամբողջ ժողովուրդները մեղապարտ կը նկատեն անջատ դէպքերու համար, թէ պաշտօնեաներ մարդ կը դանակոծեն, կը բանտարկեն ու կը տանջեն, թէ այդ կացութեան շարունակուելուն հետեւանքները ծանր պիտի ըլլան, և թէ խումբեր կազմուած են և ժողովուրդը պարտաւոր է լեռները քաշուելու։ Հեռագիրը ատենապետին ազդու միջամտութիւնը կը խնդրէր՝ կառավարութեան մօտ։ Ատենապետը յայտարարեց թէ նոյն հեռագիրը ստանալուն պէս իսկոյն Եպարքոսին ներկայացած էր, որ հեռագրով տեղեկութիւն ուղած էր Սելանիկի կուսակալէն։ Այս վերջինը ըսած էր թէ բնաւ տեղեկութիւն չունի Սէրֆիջէի երեսփոխանին մասնանիշ ըրած դէպքերէն. միայն Արքոնտորիի ու Դարաֆէրիէի մէջ մէկ քանի բնակիչներ դանակոծուած էին զէնքերու խուզարկութիւն կատարուած միջոցին։ Քաղաքային ու զինուորական իշխանութեանց յանձնուած է քննութեանց ձեռնարկել՝ յանցաւորները պատժելու համար։ Կուսակալը կը յարէր թէ այդ զրոյցները երեւան կը հանէ հնչէն կուսակցութիւնը, որ գոհ չէ իշխանութեանց կողմէ ձեռք առնուած միջոցներէն՝ հեղլէն բանակին պահակող երկու հարիւր սպաներու և ուրիշ կասկածելի անձերու հետապնդումին համար, որոնք գիւղերու մէջ գաղափարի տարածում կը կատարեն։ Երեսփոխաններէ ոմանք առաջարկեցին հրաւիրել Եպարքոսը, որ աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններ տայ, սակայն չընդունուեցաւ, վասն զի այդ հեռագիրները իբրեւ տեղեկութիւն միայն կարդացուած էին։ Յետոյ ձեռք առնուեցաւ եկամտացոյցի վիճարանութեան շարունակութիւնը։ Հանրային ապահովութեան եկամտացոյցը բաւական վիճարանութեանց պատճառ եղաւ. ոստիկաններու ամսաթոշակներէն զատ միւս մասերը ընդունուեցան. իսկ ամսաթոշակներու խնդիրը յետաձգուեցաւ՝ ներքին գործոց նախարարութեան կողմէ ներկայացուած ցուցակները տեսնելու համար։ Հաշուակալութեանց Ատենին եկամտացոյցն ալ ընդունուեցաւ։ Էմրուլլահ էֆ. յայտարարեց թէ եպարքոսական պաշտօնարանին դիւաններուն համար Եպարքոսին ու եկամտացոյցի յանձնաժողովին միջեւ համաձայնութիւն գոյացած է, որով ընդհանուր եկամտացոյցին այդ մասն ալ ընդունուեցաւ։ Ատենը գոցուեցաւ ժամ 8½ին։

ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցներու վերաբացման առթիւ կը հրատարակեն Պատ. Թաղ. Խորհուրդներն ու Հոգաբարձութիւնները՝ Կազմական Կանոնագրի համեմատ դպրոցական պաշտօնեաներու ընտրութիւն ընելու համար դիմել Դաւթեան Գործակալութեան (47, Պապը Ալի Ճաssէսի, Կ. Պոլիս) ուր պիտի գտնեն տրամադրելի ուսուցիչներ և վարժուհիներ՝ ամէն ատիճանով ու կարողութեամբ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՃԱՆԷԹԻ ԳՐԱՒԻՈՒՄԸ ԵՒ Բ. ԴՐԱՆ ԲՈՂՈՔԸ.— Այսօրուան Թասվիրը էֆֆեարի մէջ հետեւեալը կը կարդանք.—«Ֆիզան գաւառին մէջ գտնուող Կաթ գաւառակին պատկանող Ճանէթ գիւղախումբը առջի օր գրաւուած է ֆրանսացէներուն կողմէ։ Կ'ըսուի թէ Բ. Դուռը բողոքած է։ Ճանէթի օսմ. հող ըլլալը հաստատուած է, սակայն Ֆրանսացիները պատրուակելով որ գիտական մարմին մը քսանրկինգ տարի առաջ այդ կողմերը արշաւանքներ կատարած էր, ուզած են այդ գիւղախումբը իրենցը նկատել, և նոյն իսկ վերջերս հրատարակած իրենց աշխարհագրական քարտէզներուն մէջ ջնացած են Ալժէրիի սահմանագլխին վրայ ցոյց տալ Ճանէթը։ Ալժէրիէն աւելի Թունուզի սահմանակից է Ճանէթը, սակայն Թունուզ իրենց թեւարկութեան տակ ըլլալով՝ Ֆրանսացիները սահմանափակած են սահմանագլուխը և Ալժէրին ընդարձակած, որով չփոթութիւն մը առաջ եկած է սահմանագլխի ու հողի մասին։ Կը յուսանք թէ, մեր իրաւունքները պահպանելու համար, այդ գործողութեան մասին ամէն միջոց ձեռք պիտի առնուի, քանի որ այդ բռնարարման գործողութեան նպատակն է հողային բաժանում, ինչպէս կ'ըլլար հին ըժիմի օրով։ Այս պատճառաւ օսմ. հանրային կարծիքին գրգռութիւնը կրնայ հանդարտիլ իրաց վիճակը և եղած ձեռնարկները պարզելով. այդ բանը կը սպասուի Բ. Դրան հայրենասիրական հեռատեսութենէն։»

—Ճանէթի գրաւումը ներքին գործոց նախարարութեան տեղեկագրուած է։ Այս վերջինն ալ խնդիրը հաղորդած է պատերազմական նախարարութեան։ Արտաքին գործոց նախարարութեան կողմէ եղած զեկոյցին վրայ, Բարիզի օսմ. դեսպանը Պ. Բիշօնի հետ տեսակցութիւն մը ունեցած է Ճանէթի խնդրոյն վրայ։ Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարը ըսելէ ետքը թէ տեղեկութիւն չունի այդ գրաւումէն, յայտարարած է թէ իրաց վիճակը անփոփոխ պիտի պահուի։

—Այսօրուան Երեսփ. Ժողովին մէջ դէպլիճէն բացատրութիւն պիտի ուզուի Ճանէթի խնդրոյն նկատմամբ։

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ. — Հացագործներու դասակարգը դեռ կը յամառի չընդունիլ հացի գնոյն վրայ եղած զեղչը։ Այս պատճառաւ հաց թրողներու վարձքը զեղչուած է փռապաններուն կողմէ։ Հաց թրող գործաւորները քաղաքապետութեան դիմելով յայտարարած են թէ նոյն իսկ կարելի է հացը 45 փարայի ծախել։ Իսկ փռապանները Առեւարական Սենեակը դիմելով ըսած են թէ ալիւրին պարկը 105 ղրուշի կը գնեն, մինչ քաղաքապետութիւնը ստուգած է թէ 101 ղրուշ է ալիւրին պարկը։ Նկատելով որ հացագործները ամէն ատեն խնդիր կը հանեն, 400 ոսկի ծախքով տիպար փուռ մը հաստատելու համար ծրագիր մը պիտի մատուցուի քաղաքապետական Ընդհ. ժողովին։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ.—Եենի Կազէտա կ'իմանայ թէ պետական Խորհուրդին բոլոր ճիւղերը ջնջուելով, տասնըվեց հոգինոց ժողովի մը պիտի վերածուի։ Անունը միեւնոյնը պիտի մնայ և միայն օրինագիծեր պատրաստելու պաշտօն պիտի ունենայ։ Առաջին նախագահութիւնը պիտի վարէ դատական նախարարը. տասը հաղար ղրուշով դեր-նախագահ մը պիտի ունենայ։ Կ'ըսուի թէ Խորհրդարանը պիտի կատարէ այդ տասնըվեց անդամներուն ընտրութիւնը։

ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Նախարարաց Խորհուրդին գումարումը երէկ տեւեց մինչեւ գիշերուան ժամ 1։ Ժամ 12ին մօտ Եպարքոսը Մանասդրէն հեռագիր ստացաւ որով հեռագրի մեքենային գլուխը կը հրաւիրուէր։ Եպարքոսէն կը պահանջուէր Կրետէի մէջ պահպանել օսմ. վեհապետական իրաւունքները. նաեւ կը խնդրուէր իմանալ թէ Կրետէի տրուելիք ինքնօրինութիւնը ի՞նչ ձեւ պիտի ըլլայ։ Եպարքոսը պատասխանեց թէ Բ. Դուռը ամէն միջոց ձեռք պիտի առնէ՝ օսմ. վեհապետական իրաւունքները պաշտպանելու համար և ինքնօրինութեան խնդիրն ալ պաշտպան չորս տէրութեանց հետ բանակցելով պիտի կարգադրուի. հետեւաբար պէտք է սպասել Բ. Դրան ընելիքին։ Նախարարաց Խորհուրդը նաեւ որոշեց Յունաստանի ըլլալիք զեկոյցը՝ Կրետէ գտնուող հելլէն ոստանները եռ կոչելու խնդրոյն համար։ Հելլենական դեսպանը, առջի օրը, յայտարարած էր Եպարքոսին թէ պաշտպան չորս տէրութեանց յանձնարարութեան վրայ է որ այդ ոստանները Կրետէ ղրկուած են։ Բ. Դուռը այսօր վաղը պիտի հաղորդէ իր վերոգրեալ զեկոյցը։

—Լա Թիւրֆի կը հերքէ այն զրոյցները թէ Բ. Դուռը վերջնագիր մը ուղղուած ըլլայ Յունաստանի և թէ օսմ. նաւատորմը հրաման ստացեր է ռմբակոծել Կրետէի քաղաքները։

—Կրետէի կառավարութիւնը 1900ին պաշտպան չորս տէրութեանց երաշխաւորութեամբ չորս միլիոն ֆր.ի փոխառութիւն մը կնքած էր 1911ին հատուցանելու պայմանով։ Ռուսիա իր բաժինը՝ մէկ միլիոն ֆր. Կրետէի կառավարութեան նուիրեր է։

—Յունաստանի նախարարապետը յայտարարեր է Աթէնքի օսմ. դեսպանին թէ Կրետէի հելլէն ոստանները եռ պիտի կոչուին և անասատողներուն նկատմամբ հարկ եղածը պիտի ըլլայ, իսկ իբրեւ ուսուցիչ նոյն կղզին գտնուող ոստանները չորս տէրութեանց որոշումովը հոն ղրկուած ըլլալով, առանց անոնց գիտութեանը կարելի չէ բան մը ընել։

—Ֆրանսայի նախարարաց Խորհուրդին մէջ, երեքշաբթի օրը, արտաքին գործոց նախարար Պ. Բիշոն յայտարարեր է որ Կրետէն իբրեւ առանձ չորս տէրութեանց ձեռքը մնալու և իրաց կացութիւնը պահպանելու մասին բանակցութիւններ կը կատարուին այդ չորս տէրութեանց միջև։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԱՒԱՍՏԱՆ.— Բ. Դուռը պաշտօնական տեղեկութիւններ ստացաւ թէ, կ'ըսէ Լա Թիւրֆի, Ռուսիա բազմաթիւ զինուորներ կը ղրկէ Պարսկաստան՝ Հալֆայի ճամբով և թէ Հալֆայի ու Դաւրէժի միջև գտնուած բոլոր տեղերը գրաւած է։

Բ. ԶՕՐԱՒԱՆԱԿԻՆ (Իսիրնէ) սպաները, նամակ մը ուղղելով Օսմ. Մ. ու Ց. Բոմիդէին ըսած են թէ ամենքն ալ հոգւով ու մարմնով անձուէր են կարգապահութեան ու Սահմանադրութեան. նաեւ թէ իրենց մասին յերիւրուած զրոյցները սխալ են։ (Լա Թիւրֆի)

ՕՍՄ. ՊԱՆԴԲԱՆԻՆ ընդհանուր տնօրէն Պ. Տէֆէս, երէկ, Բարիզ ուղեւորեցաւ Արեւելեան ճեպընթացով։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ Նախարար Ճավիտ պէյ, երէկ առաւ. ժամ 2ին կը պատկէր Բ. Դրան մօտերը։ Շատերը կը զարմանային. վերջապէս հասկցուեցաւ թէ յանձնաժողովին մը մասնակցելու եկած էր, բայց Բ. Դուռը տակաւին գոց ըլլալով կը սպասէր. քիչ ետքը դատական ու կրթական նախարարներն ալ նոյն վիճակին ենթարկուեցան։ Ճավիտ պէյ, ժամանակը պարապ չանցընելու համար, հեռագրական ու թղթատարական վերատեսչութեան շէնքը գնաց, հոն ալ սենեակներէն շատերը դեռ գոց էին։ Ճավիտ պէյ ծանոյց որ այդ տեղի պաշտօնեաները ժամ 2ին գործի սկսին։

ՄԱԼԹԱՅԻՈՑ վաղը Տէրսիմ գացեր է՝ տեղւոյն աւազակները նուաճելիք վաշտերուն միանալու համար։

ՍԸՎԱԶԷՆ կը հեռագրեն Թանինի թէ տեղացիներուն գաղթման առաջքը առնելու համար պէտք է Սըվազի, Էրզրումի ու Սամսունի ճամբաներուն շինութեանը ձեռնարկել։

—Սըվազէն կը հեռագրեն Իդդիհատի թէ տեղւոյն նախորդ կուսակալ Ցարիդ պէյ ոչ թէ ժողովրդեան չուզելուն, այլ անձնական տկարութեանը պատճառով և իր կամքովը Գոնեա փոխադրուած է։

ԴԱՄԱԹԷՄՈՒՆԻԻ նախորդ կուսակալ Լօմէր Ալի պէյ հարցաքննութեան ենթակուած է զինուորական ատեանին կողմէ։

ԴՐԻԳՈՐ Էֆ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ, հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան նախորդ խորհրդականը, կ'ըսէ Իդդիհատ, զինուորական ատեանին որոշմամբ աքսորի դատապարտուած է, սակայն մտային խանգարման ենթարկուեր է։ Թէեւ բժիշկները իրենց վճիռը արձակած են, բայց Սինապեան էֆ. քսան օրի չափ հսկողութեան տակ պիտի մնայ։

ԵԼԼԻՏԶԻ ՀԱՆԴԻՍՆԵՐԸ.— Վաղը, ուրբաթ, Եըլտըզի դարաստանին մէջ պիտի սկսի այն խրախճանութեանց շարքը, որոնք ի նպաստ Ատանայի և Հալէպի դժբախտ արկածեալներուն սարքուած են։ Այդ հանդէսները երեք օր պիտի տեւեն, և ամէն միջոցներ ձեռք առնուած են՝ կարելի եղածին չափ փայլուն ընծայելու համար։ Տոմսակները կը ծախուին վաճառատանց, լրագրավաճառներու և ծխավաճառներու քով։ Տոմսակին գինն է 20 ղրուշ, և զայն գնողը իրաւունք ունի չորս մուտքի տոմսակի ու վիճակահանութեան մը մասնակցելու։ Յայտագրին ամենէն յանկուցիչ մասերը կը ձեւացնեն Համիտի անձնական յարկաբաժինները այն պատմական աթոռով, ուր նախկին վեհապետը իմացաւ իր գահընկեցութիւնը. ինչպէս նաեւ իր կահագործարանը, գաղտնի դուռները՝ ուրկէ ներս կը մտնէր, այցելուները յանկարծակիի բերելու համար, Մալթա քէօշկը, ուր դատապարտուած է Միտհատ փաշա, և ուր բանտարկուած է Սուլթան Մուրատ, դեսպաններու ընդունելութեան սրահը մեծ Մապէյնի մէջ, հարէմի բաղնիքին սրահը եւայն եւայն։ Երթեւեկի դիւրութեան համար ամէն միջոց խորհուած է։ Շոգենաւերը Մէէֆիթէ

պահականոցին առջեւ պիտի հանդիպին, ուրկէ չատ քիչ հեռաւորութիւն ունին Եըլոզըզի պարտէզները։ Վարձու կառքերուն գինն ալ չափաւոր է։ Պէշիքթաշէն Եըլոզըզ 5 ղրուշ երկու հոգիի համար, 7½ երկսեռքէ աւելի անձերու համար, իսկ Բերայէն կամ Ղալաթիայէն Եըլոզըզ՝ 12½ ղրուշ։ Օթօպիւս մըն ալ պիտի բանի գիշեր և ցերեկ, Ղալաթիայէն Եըլոզըզ 5 ղրուշ։ Եըլոզըզի մուտքը, գիշեր թէ ցերեկ 5 ղրուշ է, բացի չարաթ գիշերուընէ, երբ մուտքը 20 ղրուշի պիտի բարձրանայ։ Վենետկեան շքեղ լուսավառութիւններ պիտի ըլլան և Եգիպտոսէն եկած մասնագէտ մը այնպիսի հրթիռ մը պատրաստած է որ Պոլսոյ մէջ տեսնուած չէ բնաւ։ Փայլուն հրախաղութիւններ, թատերական ներկայացումներ, ըմբշամարտութիւններ, նուագածութիւններ պիտի կատարուին։ Վերջապէս զուարճութեան հաղարումէկ միջոցներ պիտի գտնուին, անմոռաց պահելու համար Եըլոզըզի խրախճանութեանց յիշատակը, որ այնքան տխրագին իրականութեան մը հետ կապուած է, ինչպէս է Ատանայի սարսռազդեցիկ աղէտը։

ՆՈՐ յեղափոխութիւն մը պիտի ծագի Թուրքիոյ մէջ։ Իմացա՞ք։— Ոչ, ատանկ բան մը ակնկալ չհասաւ։ — Այս անգամ յեղափոխութիւնը կիներուն մէջէն ծայր կուտայ։ Ամենքն ալ իրենց ամուսիններէն անպատճառ կ'ուզեն նոր հականեխականը՝ Լիզոֆորմ, բայց անոնք չեն կրնար փութով ձեռք ձգել այդ հականեխականը։

ԱՆԱՏՈԼԻԻ երկաթուղիին 28րդ չաբթուան հասոյթը իւրաքանչիւր քիլոմեդրի սապէս է.—Հայտար-Փաշա Էսկիւրի գիծ (578 քիլոմեդր) 11,985 ֆր., անցեալ տարիէն 2,789 աւելի և միւս չաբաթներէն ալ 578 աւելի։ Էսկիշէհէր-Գոնեայի գիծ (445 քիլոմեդր) 4,937, անցեալ տարիէն 266 պակաս և միւս չաբաթներէն ալ 1,207 պակաս։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Ս.ԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Ոչ-իսլամներու զինուորագրութեան օրէնքին քուէարկումովը հայ տարրն ալ, իբր հինգ հարիւր տարուան դադարէ մը յետոյ, կ'ըլլայ զինուոր։ Հայ կամ օսմանցի զինուորագրութիւն. ի՞նչ գողտրբառ, որ մեր զգացումները կը գգուէ, մեր արժանապատուութիւնը կը խաղաեցնէ և սանկ վսեմ, բարձր, գոռոզ հովերէ մը կուտայ մեզի։ Առաջին հայ սպան որ իր փայլուն ուսնոցներովը ու երկար սուրովը պիտի անցնի իր զինուորներուն գլուխը անցած, ո՞րքան պիտի հպարտացնէ մեզ։ Եւ ի՞նչ արուն քրտինք թափեցինք մինչեւ որ այս գեղեցիկ ու օգտակար օրէնքը քուէարկուեցաւ։ Մինչեւ այն օրը, սակայն, ուր ոչ-իսլամներու զինուորագրութեան օրէնքը վերջապէս մեր փափաքած լուծմանը յանգեցաւ, քանի մը զօրաւոր պատճառներ ունէինք ձեռուընիս՝ Հայերուն ալ զինուորումը պահանջելու համար։ Ասոնց-մէ առաջինը— իրաւամբ — զինուորական տուրքէ ազատ մնալու պարգան էր. յետոյ հաւասարութեան սկզբունքին դրական գործադրութիւնը հո՛գ մանաւանդ երեւան պիտի գար. օսմ. իսլամ և ոչ-իսլամ ցեղերու համերաշխութեան հարցն ալ մեծապէս պիտի օգտուէր այլասարը բանակի մը գոյութենէն։ Զինուոր տալով ընդհանուր հայրենիքին պաշտպանութեանը համար, և ի հարկին արուն թափելով անոր սիրուն, ոչ-իսլամներն ալ նոյնքան իրաւունք պիտի ունենային տիրապար ըսելու «մեր օսմ. հայրենիքը»։

Անշուշտ բոլոր այս գեղեցիկ արդիւնքները ձեռք պիտի բերուին զինուորագրութեան օրէնքին գործադրութենէն։ Տուրք չվճարի տանք, զինուոր պիտի ըլլանք, արուն պիտի թափենք, մեր հայրենասիրութեանը վայլուն ապացոյցները պիտի տանք։ Բայց ըստ իս ամէնէն մեծ օգուտը զոր պիտի քաղէր մեր ցեղը այդ օրէնքին գործադրութենէն, և որ կարգապահութեան ոգին է։ Կ'արժէր, ուրեմն, երկու բառով մատնանիշ ընել զայն։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ԱՏԱՆԱՅԻ ԱՂԷՏԻՆ ՎՐԱՅ

ԵՐԿՈՒ ՎԱՒԵՐԱԹՈՒՂԹ

(Շար. երկուշաբթի թիւեն)

Մինչեւ անդամ Էրզրումի և Բաեսաի բանտարկեալները արձակելու հրաման տուած և ժողովուրդին զէնք բաշխած է։ Օսմանիէի գայմագամին ու հաղարապետին ուղղուած 325 ապրիլ 4 թուակիր և 123 թուահամար հեռագրով յանձնարարած է որ տեղւոյն իսլամ գաղթականներուն Մաւզէր բաժնուի, ինչպէս նաեւ 87 թուահամար հեռագրով ապրիլ 2ին հրահանգ տուած է որ 50-60 զինուած իսլամներ Օհաղլը գիւղը ղրկուին։ Էրզինի իսլամներուն կողմէ Խաթիպ Ալի, Հաճի Մէհմէտ աղաղատէ Իլմի, Դարամուսթաֆա-զատէ և Միւֆթիզատէ ստորագրութեամբ Օսմանիէ քաղաքէն հաճի Հիւսէյին էֆ.ին և բոլոր իսլամ ժողովուրդին ուղղուած անհին ու վրդովիչ հեռագիրներ քաշել տուած է սա իմաստով.— «Երկու օրէ ի վեր Տէօրթ Եօլի Հայերուն յարձակումներուն դէմ դնելու համար գործաւորներ ղրկեցինք հոն։ Խիստ չատ կորուստ ունինք։ Հասան Պէյլի Հայերը Տէօրթ Եօլի միացան. մինչեւ առտու մեղի օգնութիւն փութացուցէք»։ 1325 ապրիլ 3 թուակիր և 115 թուահամար Մարաշի կառավարիչին և զինուորական հրամանատարին ու Հալէպի կուսակալին քաշուած հեռագրին մէջ յայտնած է թէ ամբողջ Ճէպէլը Պէրէքէթի սանճագը կրակի մէջ է և ամբողջ Ատանայի նահանգը վտանգի ենթարկուած է, ու ասով այդ տեղերուն մէջ ալ յուզում առաջ բերած է։ Օսմանիէի գայմագամէն և հաղարապետէն զատ, տեղւոյն երեւելիներէն Հաճի Հիւսէին էֆ.ի հեռագիր մը ուղղած և ծանուցած է որ Օսմանիէի և Հարունիէի կողմերէն 2-300ական և Համիտիէէն 200 հոգի իսլամ ժողովուրդին վրայ գացած են. նոյնպէս 1325 ապրիլ 4 թուակիր և 85 թիւ հեռագրով Համիտիէի և Խասայի գայմագամներէն 3-400ական զինուոր օգնական ուղղած և Խասայի գայմագամին նոյն թուահամար հեռագրով «անմիջապէս 4-500 հոգիով մեզի օգնութեան փութացէք» գրած և դարձեալ նոյն օրը «ըէտիֆ ժողուելու ժամանակ չկայ, ո՛վ որ գտնէք զէնքով օգնութեան ղրկեցէք հոս» ըսելով անհին, գրգռիչ ու յանսուն տեղեկութիւններ տուած է։

ՕՍՄ. ԲՕՄԻԴԷՆ ԵՒ ՊԱՊԻԿԵԱՆ ԷՖ.— Ողբացեալ երեսփոխանին մահուան առթիւ Օսմ. Բօմիդէի Պոլսոյ կեդրոնը հետեւեալ ցաւակցական գիրը հրատարակած է.—«Մ. և Ց. Օսմ. Բօմիդէին արժանաւոր ու անձնուէր անդամը եղող Էտիրնէի երեսփոխան Յակոբ էֆ. Պապիկեանի յանկարծական կորուստը մեծ ցաւ պատճառած է բոլոր գնահատող Օսմանցիներուն։ Այն միջոցին երբ կը սպասուէր որ ան մեծ ծառայութիւններ մատուցանէր օսմանցիութեան բարգացման և յառաջդիմութեան՝ իր հայրենասիրական առաջադրութիւններով, իր յեղակարծ անհետացումը այս անցաւոր աշխարհէն՝ վշտակիր դարձուցած է բոլոր հայրենասէր և մասնաւորաբար Բօմիդէին անդամները։ Հանգուցեալը արժանի է որ իր հայրենաբերի անունը ոսկի տառերով քանդակուի պատմութեան մէջ։»

Ս.ՏԱՆՆԱՑԻ Պատերազմական Առեանը 15 տարուան տաժանակիր աշխատութեան դատապարտած է Կարապետ օղլու Խաչօն։

ԾԵՐԱԿՈՑՏԻՆ մէջ երէկ խորհրդակցութիւն կատարուեցաւ Ճէպէլը Պէրէքէթի կառավարիչ Ասաֆ պէյի դատավարութեան մասին։ Մերակոյտը որոշեց Բ. Դրան զեկուցանել որ այդ կառավարիչին նկատմամբ Պատերազմական Առեանին կողմէ տրուած վճիռը չի կրնար բեկանուիլ ըստ օրինի, և յիշեալ Առեանը իրաւասութիւն չունի դատելու զայն. հետեւաբար այդ գործողութիւնը պէտք է օրէնքի համաձայնեցնել։

Ս.ՏԱՆՆԱՑԻ նախորդ կուսակալ Ճէվատ պէյ Ատանա հասած է։ Նախորդ զինուորական հրամանատար Ֆէրիզ Մուսթաֆա Բէմզի փաշա, որ հանգստեան կոչուած է, Պատերազմական երրորդ Առեանին կողմէ հարցաքննութեան ենթարկուած է։ Այդ առեանին կը նախագահէ Ֆէրիզ Իսմայիլ փաշա։

ՊԱՊԻԿԵԱՆ ԷՖ.Ի ընտանիքին ամսաթոշակ պիտի յատկացուի պետութեան կողմէ, արտասովոր կերպով, կ'ըսէ Քուրիէ տ'Օրիան։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ հասած նամակներէ կ'իմանանք թէ ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին անունը չի յիշատակուիր Երուսաղէմի մէջ՝ Պատարագի արարողութեան առեն։

ԹԱՂՈՒՄ ՅԱՆՈՒՐ ԷՖ. ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ.— Երէկ առաւ ժամը 3ին, եկեղեցական և աշխարհական ընտրուած բազմութիւն մը հաւաքուած էր Մայր եկեղեցի՝ ողբացեալ Յակոբ էֆ. Պապիկեանի թաղման համար։ Ընկուզենիէ դագաղը վերցուելով կայարան տարուեցաւ և դրուեցաւ մասնաւոր վագոնի մը մէջ։ Յուղարկաւորները կառախումբով հետեւեցան դագաղին։ Ամէն ազգէ խուռն բազմութիւն մը Այ-Սթեֆանոսի կայարանին մէջ ընդունեց յուղարկաւորութեան թափորը, որ ուղղուեցաւ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին։ Ճամբան, Ցունաց եկեղեցիին առջեւ, յոյն քահանաներ աղօթքներ արտասանեցին։ Հայոց եկեղեցիին մէջ կատարուեցան վերջին կրօնական արարողութիւնները և դագաղը ամփոփուեցաւ Տատեան գերդաստանին դամբարանը։ Դրօշը, որով փաթթուած էր դագաղը, միասին թաղուեցաւ, Օսմ. Բոմիթէէն կողմէ յատնուած փափաքին համաձայն։ Ներկայ յուղարկաւորները իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին հանգուցեալին եղբօրը և ընտանիքին։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ վանքին միաբանները, անշուշտ իմանալով Ազգ. Ժողովին վերջին նիստին որոշումը, դիմադրութեան միջոցներու պատրաստութեամբ կը զբաղին։ Բէշիկեան վրդ. լուսարարապետ ընտրուեր է, գանձարանն ալ տրամադրելով։ Պոլիս գտնուող վարդապետներուն խուցերն ալ բացուելու վրայ են եղեր։ Նորընտիր տեղապահին արժանավայել դիմադրութիւն մը ընելու համար՝ ցոյցեր սարքուելու վրայ են։ Ինչպէս կ'երեւայ, այս միաբանները չպիտի ուզեն համակերպիլ ազգային որոշման, որով, վերջին վայրկեանին, հարկ պիտի ըլլայ բռնական միջոցներով շղթայի զարնել տալ զանոնք և արտաքսել վանքէն։ Մե՛ղքը իրենց վիզը։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ Խորհուրդը իր երէկուան նիստին մէջ գլխաւորաբար Կրետէի խնդրով զբաղելով՝ յաջորդ նիստին յետաձգեց Ատանայի խնդրի մասին իր տալիք որոշումը, մանաւանդ որ կարգ մը պաշտօնաթերթերու ընթերցումը չէր աւարտած տակաւին։

ՄԱՐԱՇԻ Պատերազմական Առեանը ձեռի կ'ենթարկէ ձերբակալուած և բանտարկուած Հայերը։ Զինչին Արթին անուն անձը մեռցնելու ատիճան ծեծեր են բանտին մէջ և տուն ղրկեր են։ Ֆրանսական փոխ-հիւպատոսը կը բողոքէ այդ անգութութեան դէմ։ Իրրեւ պատասխան, զին. հրամատարը ինը օր եւս կը բանտարկէ Զինչին Արթինը։ Քա՞ղցր երկիր։

ԱԶԳԻ. ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ որոշած է հանգուցեալ Պապիկեան էֆ.ի մեծ աղջիկը Հօմ Սքուլ, պզտիկը Կարապետեան վարժարանը և մանչը Պէրպէրեան վարժարանը դնել, ի յիշատակ Պապիկեան էֆ.ի ազգին մատուցած մեծ ծառայութեան։

ԳԱԼԻՍԻ մէջ ալ հայ բանտարկեալները կը ծեծուին ու կը խոշտանգուին։ Բողոքած են Պատրիարքարան։

ՄԻՒՇԷՆ կը գրեն Պատրիարքարան թէ կրօնափոխութեան դէպքերը երթալով կը շատնան։ Առեւանգուած կիներ կը պահուին հարէմներու մէջ և սպառնալիքի ու մահուան սարսափի տակ ժողովի մը առջեւ տարուելով՝ խոստովանութիւնին կը լսուի, որ մեծ մասամբ իսլամացման ի նպաստ կ'ըլլայ։ Ս. Պատրիարքը այս մասին բողոքեց Բ. Դրան։ Իսկ գրուեցաւ Մուշի առաջնորդին որ բացարձակապէս իրաւունք ունի պահանջելու որ գոնէ մէկ օր կրօնափոխները Առաջնորդարան յանձնուին, անհրաժեշտ յորդորներու համար։

ՀԱՅԵՐԸ Կ'ԵԼԼԱՆ ԹԷՀԵՐԱՆԷՆ.— Նովոյէ Վրէմիա կը հաղորդէ թէ Թէհրանի մէջ ընդհարումներ տեղի ունեցած են կառավարական զօրքերու և ըսաքիսիոնէներու միջեւ։ Հայերը, խառնակութիւններէ վախնալով, կը ձգեն կը հեռանան Թէհրանէն։ Պաշտօնական տեղեկագիրները լաւատես չեն։ Պարսկաստանի մէջ նորանոր անկարգութիւններ հնարաւոր կը նկատեն։

ՎԵՐՋԻՆ օրերուս քաղաքուս լուրերէն պատում, որ իբր թէ «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան պատկանելու համար կայանաւորածներին ու մեղադրվողներին ընդհանուր ներում է շնորհված։ Որովհետեւ այդ մասին հաւաստի տեղեկութիւններ չունէինք մեր ձեռքի տակ, ուստի մենք զգուշացանք հաղորդել մեր ընթերցողներին։ Կավկազ Լրագիրը, հաղորդելով որ այդ լուրերը անհիմն են, կարծում է, որ այդ լուրերի տարածմանը, երեւի, առիթ է տուել այն կարգադրութիւնը, որ տրված է յիշեալ գործերը ժանդարմերական վարչութիւնից վերցնելու և յուլիսի 20ին պատշաճաւոր դատաստանական քննիչներին յանձնելու համար։ (Մշակ)

ՀԲԱՏՐԱԿՈՒԹԵԱՆ Գ. Լուսինեանի ֆրանսական պատկերազարդ մեծ Բառարանին 24րդ պրակը, 40 փարա։ 2 հատոր 120 պրակներու բաժնեգինը Պոլսոյ համար 20 ֆր., դուռառաց համար 23 ֆր.։ Կեդրոնատեղի «Արծիւ» գրատուն։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՒ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Սոյն Ազգ. Ընկերութեան բաժնետէրերը կը հրաւիրուին Ընդհ. Ժողով գումարելու 1909 օգստ. 19/1 սեպտ.ին, առաւուան ժամը 11ին, Կ. Պոլսոյ մէջ, Բերա-Բէյէլ օթէլը,

1. Վարչ. Խորհուրդի անդամները ընտրելու համար։

2. Վարչ. Խորհուրդին տրուելիք տարեկան որոշ գումարը սահմանելու համար։

3. Երկու հաշուեքննիչ անուանելու և անոնց տրուելիք գումարը որոշելու համար։

Ընդհ. Ժողովին ներկայ գտնուելու իրաւունք ունին ամէն անոնք որ առնուազն քսանչորսնդ բաժնեթուղթի տէր են։ Ամէն բաժնետէր կրնայ իր ձայնը տալ Ժողովին անդամ բաժնետէրի մը։

Կ. Պոլիս

ԷՍՕՐՈՒՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ, 4 օգոս.— Անգլ. լրագիրները կ'ըսեն թէ Պ. Բիշօնի ու Պ. Իզվոլսքիի միջեւ տեղի ունեցած տեսակցութեանց և ռուսական դեսպանին ու Սըր Էտուարտ Կրէյի միջեւ կատարուած կարծիքի փոխանակութեան հետեւանքով՝ պաշտպան տէրութիւնները կատարելապէս համակարծիք են իրաց վիճակը անփոփոխ պահելու համար Կրետէի մէջ։ Պ. Իզվոլսքի յայտարարած է թէ մեծ յոյս ունի որ ի մօտոյ լուծում մը ձեռք պիտի բերուի, այնպէսի լուծում մը որ գոհացում պիտի տայ ամէնուն ալ շահերուն։

ԷՐԶՐՈՒՄ.—Միւշիր Իպրահիմ փաշա Տէրսիմ մտաւ հետեւակազօրքի, հեծելազօրքի և թնդանօթաձիգներու չորս զօրախումբերով։

ՌԱՒԻԶ.— Բրէսնօվէլ կ'ըսէ թէ արտաքին գործոց պաշտօնատան մէջ տեղեկութիւն չունին Ճանէթի գրաւումէն՝ Ֆրանսական ջոկատի մը կողմէ։

ՊԵԼԳՐԱԴ.— Ընդհարում մը եղած է Թուրքեւսերպ սահմանագլխին վրայ, Մէտարի փայտամրոցին մօտ, Ալպանիացիներուն և սերպական պահակագունդին միջեւ։ Մէկ Ալպանիացի մեռած և մէկ քանի սերպ վիրաւորուած են։

ՀԱՆԵՒ. (Ռիւթէրի հեռագիր).—Գործադիր իշխանութիւնը հրամայեց Կրէտէի ազգ. դրօշը կիրակի և տօնական օրերը պարզել բերդերուն և միւս հանրային շէնքերուն վրայ։ Քաղաքապահ զօրքերու դրօշը իր վրայ պիտի կրէ Եորկիոս թագաւորին պատկերը։

ՊԱՆՐՍԷԼՈՆԱ.— Անգորութիւն կը տիրէ հոս։ Սապատէի մէջ ըմբոստները զինաթափ եղած են։ Մաւրէզայի մէջ խռովարարները երեք եկեղեցի այրած են։

ՄԻԼԻԼԻԱ.—Երէկ իրիկուն Բապիլները յարձակեցան սպանիական բանակատեղիին վրայ։ Սպանիացիներէն մէկ քանի սպայ և զինուոր սպաննուեցան ու վիրաւորուեցան։

ԲՕՍՈՒԻՍ.—Երէկ իրիկուն Սթամsurs զրօսանաւին մէջ հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ Անգլիոյ թագաւորին ու թագուհիին։ Պ. Իզվոլսքի Տէյլի Թելեկրաֆի թղթակցին հետ ունեցած տեսակցութեան մէջ ի վեր հանած է Զարին և Էտուարտ թագաւորին, ինչպէս նաեւ երկու երկիրներու միջեւ գոյութիւն ունեցող բարեկամական յարաբերութիւնները։ Այդ բարեկամութիւնը ամենէն զօրաւոր երաշխաւորութիւններէն մէկը կը ձեւացնէ ոչ միայն Եւրոպայի, այլ և անկէ դուրս Պարսկաստանի խաղաղութեան համար։ Իբր հետեւանք անգլեւռուս համաձայնութեան ընծայած առաւելութենց, Ռուսիա մտադիր է իր զօրքերը քաշել Պարսկաստանէն, եթէ խաղաղութիւնը տեւական ըլլայ։ Պ. Իզվոլսքի Կրետէի խնդրոյն վրայ խօսելով յայտարարած է թէ ամենուն համար ալ գոհացուցիչ կերպով պիտի լուծուի ան։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ, Յուլիս 22/4 Օգստ.		
Օսմ. Գանս. Մէջտեղ 4 %	Օ.Ֆ.	102 15½
Ամէնէն բարձր գին	»	102 18
Ամէնէն վար գին	»	102 14
Բուսնելի Երկաթուղի գոյ	ֆր.	174 —
Ամէնէն բարձր գին	»	174 25
Ամէնէն վար գին	»	174 —
ԲՈՍՈՒՄ, Յուլիս 23/5 Օգստ.		
Օսմ. Գանս. Մէջտեղ 4 % Ֆ.Ե.	Օ.Ֆ.	102 09½
» » » ժամէ 5ին	»	102 09
Բուսնելի Երկաթուղի	ֆր.	173 75
» » ժամէ 5ին	»	173 75
Գուրաֆ Ֆ. Գոլոզ	»	431 —
Ամատ. Եկեղ. Գայրթ. Ա. տեսակ	»	520 —
» » » Բ. տեսակ	»	517 —
» » բաժնեթուղթ	Ա.Ֆ.	14 30
Շերքէթի Խայրիէ	»	— —
Շերքէթի Խայրիէի Համիտիէ	»	1 25
Օսմ. Ազատ. Ընկ.	»	4 45
Օսմ. Ծխախոտ		17 30
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		8 05
» ժուիսանս		4 02
» պարտատոմսեր		490 —
Թրանուէյ	ֆր.	77 50
Ցերքոյի Ջուրի Ընկ.		299 —
Գալիա Գարայոլքի		425 —
Միտիլլի Գանգա	Օ.Ֆ.	5 40
Նէէմիի Գէօճա Թրամ. բաժնեթուղթ	»	2 —
Յալենիքի Գանգա		122 —
Գարասու. աւանձնաշնորհում		25 —
» սովորական		24 —
Գարաֆ Իսմիրի		575 —
Լաւրիոն	ֆր.	57 —
Զարիբրա	»	39 50
Գրեսի Ֆանոլի Էժիբոլին հին		288 —
» » » նոր		249 50

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՄՕՅԷ

454 Բերա Մեծ փողոց 454

Վ. Մ. ՀԻՆԴԼԵԱՆԻ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Ուր կը տրուին բոլոր ատամնաբուժական խնամքները, գիւտական և արուեստական ամենավերջին դրութեամբ նոր բերուած գործիքներով։ Հիւանդները ամէն օր կ'ընդունուին։ Բշ., Դշ. և Ուր. առաւօտեան Սկիւտար, ըստ առաջնոյն։

50—41

ԻԼԱՆ

Զբրաաթ Պանգաթը տախիլինտէ նիւմունէսինէ թէվֆիքէն սաֆի ճէվիզ աղաճընտան իմալ եթթարիլէճէք օլան 10 մէթրօ միւրապանտա պիր ատէտ կիչէ իլէ մա իմալիյէ թիմուր նէրտիպան վէ քէնճիրէ գանտալարը այրը այրը օլարագ մէվգրի միւնագասատա վաղ իտիլերէք չէհրի հալը բումինին 25ինճի ճումա էրթէսի կիւնիւ սաաթ 9տա իհալէի էվվէլիյէսի վէ 28ինճի սալը կիւնիւ սաաթ 8տէ իհալէի գաթիյէսի իճրա իտիլէճէյինտէն իմալընա թալիպ օլանլարըն չէրայիթինի անլամագ վէ միւնագասատա տախիլ օլմագ իւզրէ 100տէ 10 նիսպէթինտէ բէյ ագչէլէրինի միւսթասնրպէն հէր կիւն 5տէն 9ա գատար Պանգը մէկզիւրը Ճըզալ Օղլընտա քէալին իտարէի մէրքէզիյէսի մուհասէպէսինէ միւրաճաաթ իյլէմէլէրի իլան օլունուր։

Ֆի 21 թէմուզ 325 3—1

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Բարիզի մէջ հիմնուած է Օսմանեան գործակալութիւն մը, օրգան ունենալով Ասպարէզ Ֆրանսերէն, Թուրքերէն, ռուսերէն և հայերէն լեզուներով հրատարակուող ամսաթերթ մը որ նպատակ ունի քաղաքական և տնտեսական կապերը ամրապնդել օսմ. զանազան ցեղերու միջև։ Հովանաւորուած է Ֆրանսացի գրագէտներու և խմբագիրներու ընկերակցութենէն որուն կը մասնակցին երեսփոխաններ, ծերակուտականներ և նախարարներ։

Բոլոր այն վաճառականները որ արտածելիք ապրանքներ ունին (գորգեղէն, մուշտակեղէն, արմտիք, հնութիւն, մորթեղէն եւն.) կարող են դիմել Օսմանեան գործակալութեան, ծախելու համար ուղղակի կամ քօմիսիօնով։ Նոյնպէս բոլոր անոնք որ Ֆրանսայէ կամ Անգլիայէ ապրանք կը ստանան՝ կարող են դիմել նոյն գործակալութեան։

Տեղեկութիւնները կը հաղորդուին ձրիաբար։

Ներկայացուցիչներ կ'ուզուին Թուրքիոյ ծովեզերեայ և կեդրոնական քաղաքներէն։

Առեւտրական գործերու համար դիմել Ա. Ղումբուեանց և Ընկ. թիւ 62 տ'Օրսէլ փողոց, Բարիզ (62, Rue d'Orsel, Paris), իսկ խմբագրական գործերու համար Ա. Ղումբուեանց և Լբրիկօլէ, 18 թիւ, Վինեօն փողոց, Բարիզ (18 rue Vignon, Paris.) 12—2

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏԳԻ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.—Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը նուազուրդի կը դնէ 20,000 քիլօ ալքոլի այլասուն (տէնաթիւրան բուր ալքոլ) «Թիբ Ռէժի Ֆրանսէզ» տեսակէն, 75 մաս մէթիլէնէ ու 25 մաս ասէթօնէ բաղկացած, երկու անգամէն առանց ծախքի յանձնելի Ղալաթիոյ քարափը, 10,000 քիլօն յանձնելի 1909 սեպտ. 1/14ին, և 10,000 քիլօն՝ 1910 մարտ 1/14ին։ Առաջարկները կնքուած պահարանով և ոսկեդրամի հաշուով, մինչեւ 1909 օգոստոս 1/14 պիտի ընդունուին, երբ պիտի կատարուի նուազուրդը։ Անոնք որ կ'ուզեն նուազուրդին մասնակցիլ պարտին, իբր երաշխաւորութիւն, Վարչութեան կեդր. մնտուկին յանձնել իրենց հայթայթելիք ապրանքին %ին 10 արժէքով գումար մը։ Ցանձնուելիք ապրանքը նախապէս քիմիական վերլուծումի պիտի ենթարկուի։ Ընդհ. Տնօրէնութիւն

Կ. Պոլիս 18/31 օգոստ. 1909

Cie RUSSIE

Navigation à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթուան երթեւեկութիւններ

Օգոստոս

Դշ. 29/11 Ինէպոլի, Սինօպ, Սամսուն, Օրտու, Կիրասօն, Տրապիզոն, Բիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։

Դշ. 29/11 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին։

Եշ. 30/12 Իզմիր, Պիրէոն և Աղէքսանդրիա. ժամը 10ին։

Եշ. 30/12 Օտեսա. ժամը 4ին։

Ուր. 31/13 Սէվաստօպոլ. ժամը 10ին։

Շբ. 1/14 Օտեսա. ժամը 10ին։

Շբ. 1/14 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիօս, Հոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոսա Սահիա և Աղէքս. ժամը 4ին։

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ՆՈՐՈՅԹՆԵՐՈՒՆ
ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ ՄԹԵՐՔԸ
ՓՆՏՌԵՑԷՔ
ՇԹԱՅՆ
ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ՄԷՋ
Որ զգեստեղէնի համար Արեւելքի ամէնէն մեծ վաճառատունն է։

700 դրուշ 700

ՁՐԻ

Ամէն յանսխորդ որ 50 դրուշի գնում կ'ընէ

ՇԸՄԻԶԸՐԻ ԻԻՆԻՎԵՐՍԷԼԷ

(Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 399)

ՁՐԻԱԲԱՐ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ

Վիճակահանութեան թիւ մը, երեք բաժիններէ բաղկացած։

Ամէն ամսու վերջը տեղի պիտի ունենայ վիճակահանութիւնը։

Շահողը իրաւունք պիտի ունենայ ստանալու՝

Ա. բաժնին համար	400	ղրշ.ի	ապրանք
Բ. » »	200	»	»
Գ. » »	100	»	»

20—15

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՅՈՅՑ ՏՈՒԱՒ ԹԷ

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Ինքնին կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ տկարակազմներու համար։

50—12

ՊԱԼՔԱՆ

Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Դրամագլուխ եւ պահեստ	Ֆր.	9,500,000
Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ	»	142,750,009

ՊԱԼՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահ կարասի եւայլն, կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր մէջ երկրորդ ճիւղը որ ամբոցելի գիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։

Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ Խ. ՖՐԱՆԿԻԻԼՕՖ եւ Ընկ

Պալիս, Անգնիաթիս խան

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՕՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇ

Ընդմէջ Հալի, Կ. Պոլսոյ եւ Օսեսայի

Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոն
Ալպանս	1069	Տիտս	4311	Հիտալկս	1531	Մարսէլլս	3709	Սաբֆս	1119
Սլքէթ	3607	Տոմինս	938	Հինտու	3720	Միքատս	3557	Տիբիս	1735
Անճէլս	1541	Տուրս	2383	Հորաթիս	1600	Միլս	1057	Սիլվիս	119
Աթիոսքս	2277	Տրաքս	1713	Հումպէց	595	Մոնդէպէլլս		Սցէբս	1203
Պատանս	1822	Տինամս	504	Իակս	2354	Մուցիլլս	3419	Թասոս	1323
Պորտոմինս	1264	Էպքս	3464	Իտահս	5540	Նէքս	1933	Թ. Ուիլոցն	1546
Պրֆֆալս	4481	Էլատքատս	1520	Ճիւնս	1080	Օտիս	4100	Թոքիս	3327
Գէյրս	1371	Էցատքս	1841	Քլէսս	1053	Ինթիացիս	4036	Թոլէտս	1470
Գալիբատս	1837	Ֆիտս	954	Քոլբինս	2307	Օրլանտս	1535	Ուրպինս	242
Գաբէս	1244	Ֆինլանտ	1828	Քոռվս	1700	Բալէրմս	1637	Վասքս	1914
Գազս	1094	Ֆլամինկս	349	Լէս	1053	Բոլս	510	Վոլս	1289
Զիքակս	2729	Ֆրանչիսքս	4582	Լէբանթս	2272	Բիալճս	3329	Վքլթուցն.	2391
Սոսէթս	1831	Կալիլէս	3060	Լիվորնս	1643	Բինալատս	1553	Նէտս	1350
Գոլորատս	4235	Կիկանս	1143	Լորէնցս	3191	Բոլլս	1613	Զէցս	1200
Գոնկս	2905	Կոլս	1011	Մալմս	724	Բօճէս	1789	Թորս	
Գորտս	895	Կրանս	1695	Մարէնկս	1273	Բոզացիս	136	Մայոն	

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս հասած են.

«Մորօքքս» շոգենաւը, նաւապետ Լարէն։

«Միքատս» շոգենաւը, նաւապետ Թորբ։

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս կը սպասուին.

«Թորս» շոգենաւը, նաւապետ Ճէքսըն, օգոստոս 12ին։

«Օթէլլս» շոգենաւը, նաւապետ Վիպպէր, սեպտ, 1ին։

Գիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆԸՐՋՕՏ

Թիւ 22—24, Քիւչիւք Մէլէթ խան, Ղալաթիա։ 10

ՄՕՍ

ՇՈՊԵՆԱՒԱՇԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. կարգի	Բ. կարգի
ՍԷԴԻ	ՆԱԳԴՈՐԻՍ
ՄԻՆԻՍ	ԷՄԷՑՍԻՍ
ՐԱՔՍԻՍ	ՊՈՒԶԻՐԻՍ
ԹԷՑՊԸՐ	ՄՕԷՐԻՍ
ՆԱՐՊՕՆ	ՖԱՑԷԼԼԻ
ՆԱՎԱՐԻՆ	ՖԱՐՕՍ
	ԹԻՊՕ

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հանգստաւէտ են նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին և կին ճամբորդներու համար տեսչուհի ունին։

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ սահմանափակ թուով ճամբորդներ կ'առնեն, բայց տեսչուհի չունին։ Սգեր.

Կ. Պոլսէ Լիվրբուլ Ա. կարգի գինն է 15

» » Բ. » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ ապրանքները Ղալաթիոյ մաքսատունը հանելու համար՝ իրենց հրամանները տան շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի և Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Դիմել առ Ճ. Վ. ՈՒԻԹՕՒ և Ընկ.

Գործակալք.—Ուիթոլ խան, Պահչէ գաբու, Պոլիս

ՃԷՑՍ ՍՕՍ Ընկ.

31 Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի (74)

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՐԷԺԻՄԸ

Գրեց՝ ԲՕԼ ՏԸ ՌԷԿԼԱ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Եւրոպական Թուրքիոյ վերապահուած ապագան աւասիկ։ Իր ներքին և արտաքին քաղաքականութիւնը վարելու համար՝ ահա թէ ի՛նչ տեսակէտ պէտք է ունենայ նոր Սուլթանը։

Օսմ. կայսրութիւնը կրնայ գոյութիւն ունենալ մեր մատնանշած բացարձակ պայմանով միայն, որովհետեւ ի վիճակի չէ մեծ պատերազմներու ձեռնարկելու. ատոնց մէջէն յաղթական դուրս ելլել կը յուսար երբեմն ի վնաս իր թշնամիին՝ Ռուսիոյ, և իրաց բնական ընթացքով, հին թշնամիին՝ Աւստրիոյ։

Եթէ Թուրք կառավարութիւնը չըմբռնէ կամ չուզէ ըմբռնել իր կացութիւնը, արդիւնք Պերլինի դաշնագրին և Ապուլ-Համիտի հրէշային քաղաքականութեան, այն ատեն պէտք է պատրաստուի նեղուցները ձգելու և իր եւրոպական դիրքը լքելու այն փոքր պատութիւններէն մէկուն, որ ձեռքի տակէ Ռուսիոյ օգնութիւնը վայելելով, յանդգնութիւնը պիտի ունենայ Կ. Պոլսոյ վրայ քալելու և զայն գրաւելու։

Կարծել թէ այդպիսի դէպք մը տակնուվայրութիւն առաջ պիտի բերէ՝ կը նշանակէ լաւ չճանչնալ մեծ տէրութեանց հոգեկան վիճակը։

Արեւելեան խնդիրը, արդարեւ, Կ. Պոլսոյ մէջ չէ, այլ շատ աւելի հեռուն. Հնդկաստանի և Չինաստանի մէջ։

Եթէ Երբեք Կ. Պոլիս պաշտօնապէս չանցնի Ռուսերու ձեռքը, և պատերազմը սահմանափակուի Թուրքիոյ ու Նախկին հպատակներուն միջեւ, Եւրոպա պիտի բաւականանայ կարգ մը երաշխաւորութիւններով և գործը ինք իր գլխուն պիտի ձգէ։

Հետեւաբար նոր Սուլթանը, եթէ կ'ուզէ օսմ. կայսրութեան մնացած մասը փրկել, պէտք է իր ժողովուրդներուն չնորհէ իրագործումը այն խոստումներուն, որոնք բնաւ չեն յարգուած։ Պէտք է որ բարեկարգութիւնը, խնայողութիւնը և ապահովութիւնը տիրեն վարչական դրութեան մէջ։

Եւ որովհետեւ չէ կարելի դարմանել անցեալին սխալները, կամայ թէ ակամայ պէտք է ընդունիլ տիրող կացութիւնը. յառաջդիմութեան շաւղէն ընթանալով պէտք է պահպանել իսլամական սկզբունքները, և վճռականօրէն ներմուծել եւր. կառավարութեանց սկզբունքները։ Մէկ խօսքով, Թուրքիա պէտք է հետեւի Ճարոնի օրինակին։ Պէտք է որ օսմ. նոր կառավարութիւնը խղելով կրօնական կապանքները, որոնք Միջին Դարու Եւրոպայի վիճակին կը մատնեն զինքը, վճռական քայլեր առնէ արդի յառաջդիմութեան բացած շաւղին մէջ, կրօնական կաչկանդումներէն զերծ։

Յառաջդիմութեան առջեւ այնքան լայնօրէն բացուած իր կրօնքով և իսկապէս ռամկավարական հիմնադրութիւններով՝ օսմ. պետութիւնը այլապէս նպաստաւոր վիճակի մը մէջ կը գտնուի նախկին Ֆրանսայի հետ բաղդատմամբ, երբ այս վերջինը մեծ յեղափոխութիւնը կը հանէր։

Նոր օրէնքներու պէտք չկայ՝ երկիրը կերպարանափոխ ընելու համար։ Այդ մասին լայնօրէն օժտուած է։ Բայց ի՞նչ բանի կը ծառայեն օրէնքները և նոյն իսկ հիմնադրութիւնները, երբ մեռեալ տառ մնան անոնք։

Ինչ երկիրներ իրենց ռամկավարութեամբ կրնան այնքան պարծիլ որքան օսմ. կայսրութիւնը։ Այդ բանը կը գտնուի իր հիմնադրութեանց, բարքերուն և կրօնական սկզբունքներուն մէջ. սակայն կը թուի որ մութ քօղ մը ձգուած է անոր վրայ, նուազ ծանօթ, դէշ դատուած և աշխարհիս ամենէն աւելի քննադատուած բանը դարձնելու համար։

Թուրքիա, իր մեծազօր Սուլթաններուն օրով, լայնօրէն բացուած է արկածախնդիր մտքերուն, հալածուածներուն և արեւմուտքցի ռազմագէտներուն առջեւ։

Երբ Հրեաները Սպանիայէն վտարուելով Սելանիկ ապաստանեցան, հոն ապրելու ազատութիւնը ունեցան, բան մը որ մերժուած էր միւս կառավարութեանց կողմէ։

Թուրքիա այդ ներողամիտ և ազատական ոգին պէտք է վերստանայ նորէն, իր հիմնադրութիւնները լայնօրէն բանալով իր բոլոր հպատակներուն առջեւ։ Ներողամտութեան, հաւասարութեան ու եղբայրութեան այս ոգին մահու և կենաց խնդիր է Թուրքիոյ համար։

(Շարունակելի)

ԶԵՂԾՈՒՄ

Զգուշացէք յունական Քօզմա գործարանէն, որ անիրաւաբար, Նէքթար գաբեջրատան յատուկ շիշերու մէջ գարեջուր կը լեցնէ և անոնց վրայ Նէքթարի գործարանին գործածած գոյնով էթիքէթ և պանտրոլներ կը փակցնէ։

10—8 Ընդհ. Տնօրէնութիւն

Նէքթար գարեջուրի գործարանին

Տպագրեալ ԳԱՐԵԳԻՆ ՏԷՊՇԱՆԻՆ